

Vanhuspalvelulain esittely – mitä merkitsee kansalaiselle?

Vanhusneuvostopäivät 2.10.2013

Sami Uotinen

Johtava lakimies

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista 980/2012

Voimaan 1.7.2013

Keskeisiä linjauksia

- Erillislaki
- Ei säädetä uusista palveluista taikka asiakasmaksuista
- Kolmenlaiset keinot
  - » Kunnan yleiset velvollisuudet
  - » Yksilötason menettelylliset säännökset ja
  - » Säännökset laadun turvaamiseksi

Tavoitteet

- Tukea ikääntyneen väestön hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista.
- Parantaa ikääntyneen väestön mahdollisuutta vaikuttaa päätösten valmisteluun ja palvelujen kehittämiseen kunnassa
- Parantaa iäkkään henkilön mahdollisuutta saada laadukkaita palveluja sekä vaikuttaa palvelujensa sisältöön ja toteuttamistapaan

Määritelmät

Ikääntynyt väestö

- » Vanhuuseläkkeeseen oikeuttavassa iässä olevaa väestö
  - 63 vuotta
  - Lain 2 luku

Ikäs henkilö

- » Henkilö, jonka fyysinen, kognitiivinen, psyykkinen tai sosiaalinen toimintakyky on heikentynyt korkean iän myötä alkaneiden, lisääntyneiden tai pahentuneiden sairauksien tai vammojen vuoksi taikka korkeaan ikään liittyvän rappeutumisen johdosta
  - Toimintakyky – ei ikärajaa
  - Lain 3 luku

Kunnan yleiset velvollisuudet

Suunnitelma ikääntyneen väestön tukemiseksi (5 §)

- Kunnan on laadittava suunnitelma toimenpiteistään
  - » ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi
  - » iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien palvelujen ja omaishoidon järjestämiseksi ja kehittämiseksi.
- Suunnitelman hyväksyy kunnanvaltuusto, tarkistettava valtuustokausittain.
- Sovelletaan 1.1.2014

Palvelujen riittävyyden ja laadun arviointi (6 §)

- Kunnan sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on **vuosittain arvioitava** iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien sosiaalipalvelujen riittävyyttä ja laatua alueellaan.
- Kunnan on kerättävä **säännöllisesti palautetta** palveluja käyttäviltä, heidän omaisiltaan ja läheisiltään sekä kunnan henkilöstöltä.
- Kunnan on **koottava tiedot** palveluihin käytetyistä taloudellisista voimavaroista sekä henkilöstön määrästä ja koulutuksesta.
- Sovelletaan 1.1.2014

Asiantuntemus (10 §)

- Kunnan **käytettävissä** on oltava ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemista sekä iäkkäiden henkilöiden tarvitsemien sosiaali- ja terveystalvelujen laadukasta järjestämistä varten riittävästi monipuolista asiantuntemusta.
- Erityisasiantuntemusta ainakin seuraavilta aloilta:
  - » hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen
  - » gerontologinen hoito- ja sosiaalityö
  - » geriatria
  - » lääkehoito
  - » ravitseminen
  - » monialainen kuntoutus
  - » suun terveydenhuolto
- Sovelletaan 1.1.2015

Vanhusneuvostot (11 §)

- Vanhusneuvostoista tulee lakisääteisiä
- Kunnan on asetettava ikääntyneen väestön osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi vanhusneuvosto ja huolehdittava sen toimintaedellytyksistä.
- Vanhusneuvoston organisointi ja toimintatavat määritellään paikallisesti
- Vanhusneuvosto asetettava viimeistään 1.1.2014

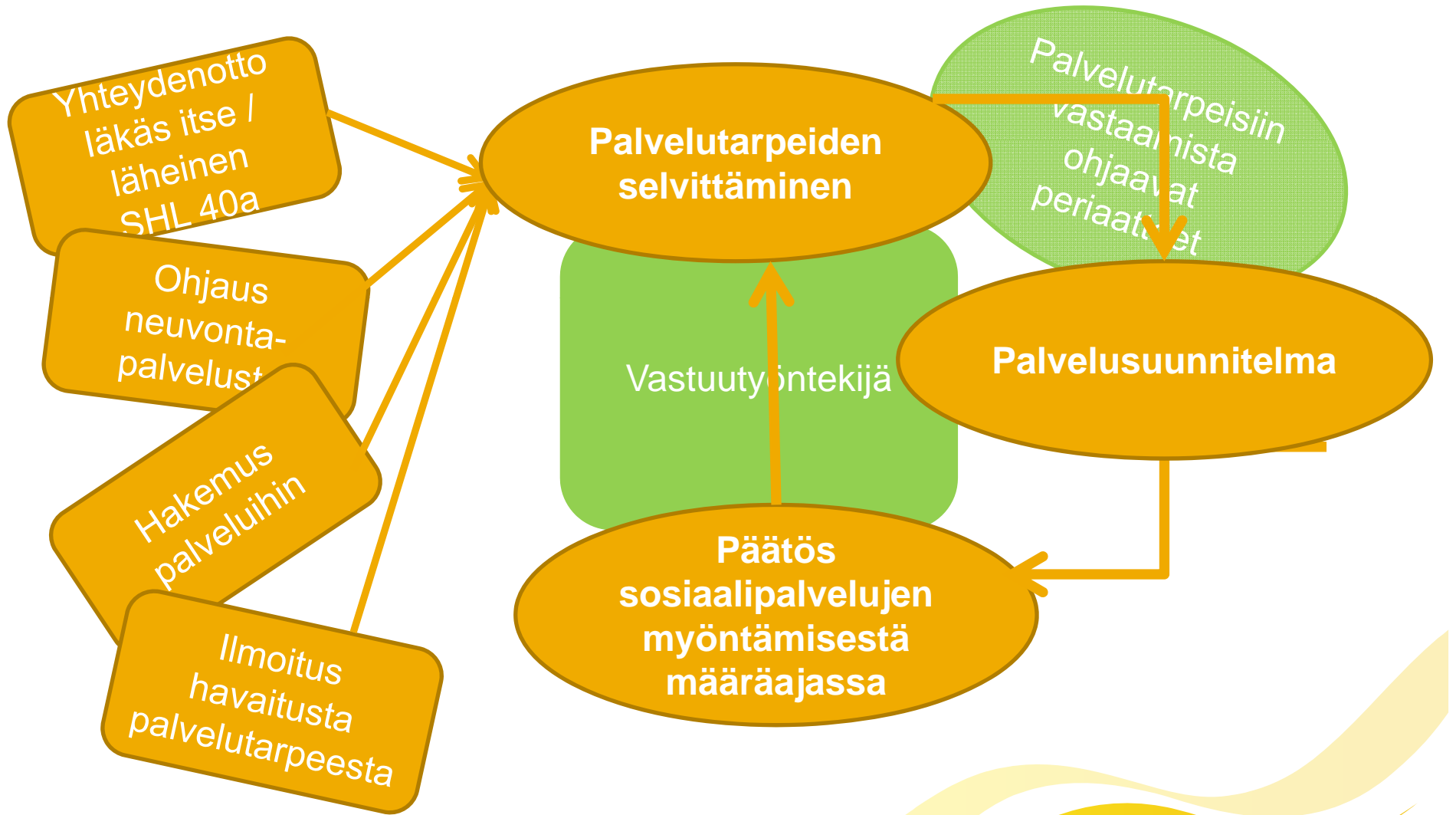
Hyvinvointia edistävät palvelut (12 §)

- Kunnan on järjestettävä ikääntyneen väestön hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista tukevia **neuvontapalveluja**.
- Lisäksi kunnan on tarjottava hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä ja itsenäistä suoriutumista tukevia **terveystarkastuksia, vastaanottoja tai kotikäyntejä** erityisesti niille ikääntyneeseen väestöön kuuluville, joiden elinoloihin tai elämäntilanteeseen arvioidaan tutkimustiedon tai yleisen elämäkokemuksen perusteella liittyvän palveluntarvetta lisääviä **riskitekijöitä**.
- Terveystarkastuslain 20 § iäkkäiden neuvontapalveluista kumottu

Iäkkään henkilön palvelutarpeet ja niihin vastaaminen

Luku 3: Iäkkään henkilön palveluntarpeet & niihin vastaaminen

Pitkäaikaisen hoidon ja huolenpidon toteuttamista ohjaavat periaatteet (14 §)

- Iäkkään henkilön pitkäaikainen hoito ja huolenpito toteutettava ensisijaisesti hänen yksityiskotiinsa tai muuhun kodinomaiseen asuinpaikkaansa järjestettävillä palveluilla
- Laitoshoitona vain
  - » Jos siihen on lääketieteelliset perusteet; tai
  - » Jos se on iäkkään henkilön arvokkaan elämän ja turvallisen hoidon kannalta muuten perusteltua

Pitkääaikaisen hoidon ja huolenpidon toteuttamista ohjaavat periaatteet

- Pitkääaikaista hoitoa ja huolenpitoa turvaavat sosiaali- ja terveyspalvelut on toteutettava niin, että iäkäs henkilö voi kokea elämänsä turvalliseksi, merkitykselliseksi ja arvokkaaksi
- Ja että hän voi ylläpitää sosiaalista vuorovaikutusta sekä osallistua mielekkääseen, hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä edistävään ylläpitävään toimintaan

Pitkäaikaisen hoidon ja huolenpidon toteuttamista ohjaavat periaatteet

- Iäkkäille avio- ja avopuolisoille on järjestettävä mahdollisuus asua yhdessä
  - » Pitkäaikaisen hoidon tarve toisella tai molemmilla
- Kunnan on turvattava iäkkään henkilön pitkäaikaisen hoitojärjestelyn pysyvyys, jollei järjestelyä ole aiheellista muuttaa iäkkään henkilön toivomuksen tai hänen palvelutarpeidensa muutoksen johdosta taikka muusta erityisestä syystä
  - » Muu erityinen syy esim. hoidon laadun heikkeneminen
  - » Kilpailuttaminen ei sellaisenaan muodosta erityistä syytä
  - » Hankintoja suunniteltaessa säännös otettava huomioon

Palvelutarpeiden selvittäminen (15 §)

- Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä muiden hänen hyvinvointiaan, terveyttään, toimintakykyään ja itsenäistä suoriutumista tukevien palvelujen tarve selvitetään kokonaisvaltaisesti
- Yhdessä iäkkään henkilön ja tarvittaessa hänen omaisensa, läheisensä tai hänelle määrätyn edunvalvojan kanssa
- Selvittämisestä vastaa työntekijä, jolla on laaja-alaista asiantuntemusta sekä tarkoituksenmukainen sosiaali- tai terveydenhuollon kelpoisuus
- Yhteistyössä 10 §:ssä tarkoitettujen asiantuntijoiden kanssa

Vastuutyöntekijä (17 §)

- Kunnan on nimettävä iäkkäälle henkilölle vastuutyöntekijä, jos hän tarvitsee apua palvelujensa toteuttamiseen ja yhteensovittamiseen liittyvissä asioissa
- Tehtävät
  - 1) Seurata palvelusuunnitelman toteutumista sekä iäkkään henkilön palvelutarpeiden muutoksia
    - yhdessä iäkkään henkilön ja tarvittaessa hänen omaistensa, läheistensä ja edunvalvojan kanssa
  - 2) Olla tarvittaessa yhteydessä sosiaali- ja terveystieteiden palvelujen järjestämisestä vastaaviin ja muihin tahoihin iäkkään henkilön tarpeisiin vastaamiseksi
  - 3) Neuvoa ja auttaa iäkästä henkilöä palvelujen ja etuuksien saantiin liittyvissä asioissa
- Palvelukokonaisuuden kannalta tarkoituksenmukainen ammatillinen kelpoisuus
- Sovelletaan 1.1.2015

Päätös sosiaalipalvelujen myöntämisestä ja oikeus palveluihin (18 §)

- Iäkkään kiireellisesti tarvitsemat sosiaalipalvelut
  - » Suullinen tai kirjallinen hakemus
  - » Päätös ja järjestäminen viipymättä
  - » Iäkkään henkilön oikeus välttämättömään huolenpitoon ei saa vaarantua
- Muut iäkkään tarvitsemat sosiaalipalvelut
  - » Suullinen tai kirjallinen hakemus
  - » Päätös ilman aiheetonta viivytystä
  - » Palvelut oikeus saada ilman aiheetonta viivytystä
  - » Oikeus saada **myönnettyt** palvelut viimeistään 3 kuukauden kuluttua päätöksen teosta

Palvelujen laadun varmistaminen

Palvelujen laatu (19 §)

- Iäkkäälle henkilölle tarjottavien sosiaali- ja terveyspalvelujen on oltava laadukkaita ja niiden on turvattava hänelle hyvä hoito ja huolenpito.
- Laadun elementit vanhuspalvelulain mukaan:
  - » Riittävä ja ammattitaitoinen henkilöstö
  - » Osaava johtaminen
  - » Asianmukaiset tilat

Henkilöstö (20 §)

- Toimintayksikössä on oltava henkilöstö, jonka määrä, koulutus ja tehtävärakenne vastaavat toimintayksikön palveluja saavien iäkkäiden henkilöiden määrää ja heidän toimintakykynsä edellyttämää palvelun tarvetta ja joka turvaa heille laadukkaat palvelut.

Erinäiset säännökset

Ilmoittaminen iäkkään henkilön palvelutarpeesta (25 §)

- Ilmoitusvelvollisuus sosiaalihuollosta vastaavalle viranomaiselle, jos on tehtävässään saanut tiedon sosiaali- tai terveydenhuollon tarpeessa olevasta iäkkästä henkilöstä, joka on ilmeisen kykenemätön vastaamaan omasta huolenpidostaan, terveydestään tai turvallisuudestaan
- Ilmoitusvelvolliset (salassapitovelvollisuuden estämättä):
  - » terveydenhuollon ammattihenkilö
  - » kunnan sosiaalitoimen, alueen pelastustoimen, hätäkeskuksen tai poliisin palveluksessa oleva
- Myös muu henkilö voi tehdä ilmoituksen salassapitovelvollisuuden estämättä
- Terveydenhuollon ammattihenkilön on myös ilmoitettava kunnan sosiaalihuollosta vastaavalle viranomaiselle iäkkään henkilön kotiuttamisesta terveydenhuollon laitoshuollosta
  - » Ilmoittaminen on tehtävä hyvissä ajoin ennen kotiuttamista

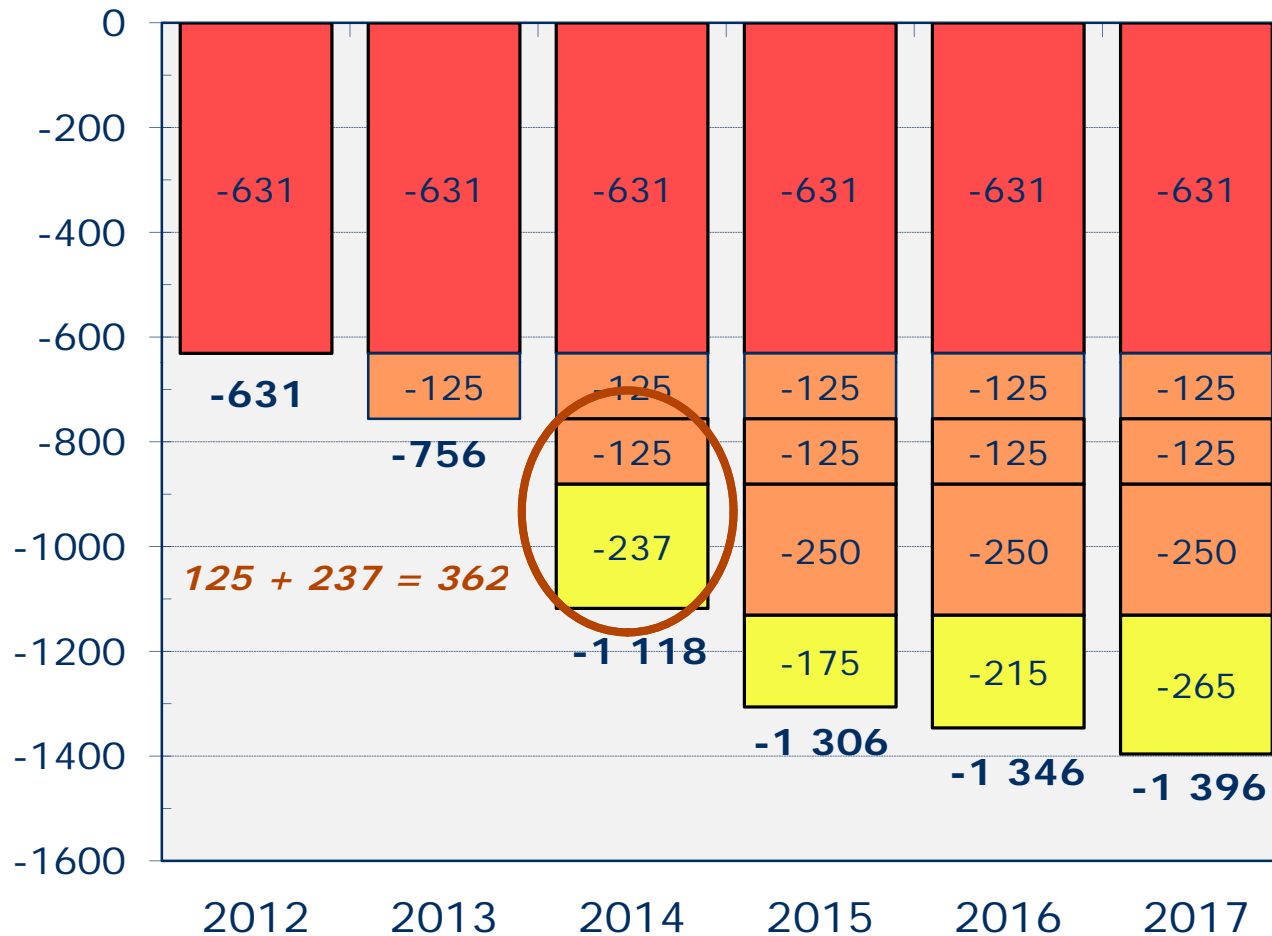
Odotusaikojen julkaiseminen (26 §)

- Kunnan on julkaistava ainakin puolivuositain tiedot siitä, missä ajassa iäkäs henkilö voi saada hakemansa sosiaalipalvelut
- Tiedot on julkaistava sellaisia menetelmiä käyttäen, että iäkkäillä henkilöillä on tosiasiallinen mahdollisuus tietojen saamiseen

Kustannukset

- Vanhuspalvelulain kustannukset arviolta 151 miljoonaa euroa vuodessa, josta valtionosuus 82 miljoonaa euroa

Hallitusohjelman, kehysriihen 22.3.2012 ja kehysriihen 21.3.2013 päätösten vaikutus kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen, milj. €

Tehdyt päätökset alentavat valtionosuuksien vuositasoa hallituskaudella (v. 2015) **1,3 mrd. euroa eli 16 %**

- Hallitusohjelma
- Kehysriihi 3/2012
- Kehysriihi 3/2013

Vuosille 2012-2017 kohdistuneiden leikkausten johdosta kunnilta jää valtionosuuksia saamatta **6,6 mrd. euroa**

Kiitos

